

A Zrínyi 2026 program. Korlátozott lehetőségek a magyar védelmi ipar fejlesztésére

DOI 10.17047/HADTUD.2019.29.3.142

A Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderő-fejlesztési Program az elmúlt harminc év legátfogóbb védelmi fejlesztési programja, aminek keretében a kormány a hazai védelmi ipar minél szélesebb körű fejlesztését is célul tűzte ki, kapcsolódóan a Magyar Honvédség átfogó fejlesztéséhez. A program 2017. évi elindulásával a honvédelmi költségvetés jelentős és folyamatos növekedése mellett, számos intézkedés és szervezeti átalakítás révén a kormány a védelmi ipar számára kedvező hazai környezet teremtett, valamint ezeken túl, a program tízéves távlatában további fejlesztéseket, programokat és együttműködéseket is kilátásba helyezett. A kormány kitűzött céljainak teljesülése és a magyar védelmi ipar fejlesztetősége szempontjából kulcskérdés az iparág képessége e lehetőségek kihasználására, valamint a Zrínyi 2026 program súlya, abban a komplex hazai és nemzetközi környezetben és tényezőrendszerben, amelyek az iparág fejlődési lehetőségeit meghatározzák. A tanulmány a Zrínyi 2026 program eddigi eredményei és a magyar védelmi ipar fejlesztésére vonatkozó mérőadó szakértői javaslatok tükrében vizsgálja a kérdést.

A Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderő-fejlesztési Program az elmúlt harminc év legátfogóbb és legkomplexebb védelmi fejlesztési programja, ami 2016. évi bejelentését követően 2017 januárjában indult el.¹ A programról kiadott, nyilvánosan megismerhető tájékoztató alapján a „... kormány kiemelten fontos tényezőként számol a hazai védelmi ipar minél szélesebb körű, átgondolt fejlesztésével, valamint lehetséges bővítésével, annak gazdaságélénkítő és munkahelyteremtő hatásaival együtt”.² A program szervesen illeszkedik a kormány 2010-óta következetesen követett politikájába, amelynek céljai koherens egységet képeznek a kormány iparfejlesztési programjával, az Irinyi tervvel is. Ily módon a magyar védelmi ipar fejlesztése egy komplex gazdaság-, társadalom-, valamint biztonság- és védelempolitikai célrendszer része, amivel a kormány a gazdaság diverzifikáltságának növelését, új munkahelyek teremtését,

1 Benkő (2019/a) 5. o.

2 Zrínyi 2026 program (2016) 28. o.

versenyképes és magas hozzáadott értéket termelő iparágak létrehozását, az ország innovációs képességeinek javítását kívánja elérni. Katonai területen pedig fontos törekvés az importfüggőség csökkentése, az ellátásbiztonság, valamint a nemzeti ellenálló képesség növelése.

A Zrínyi 2026 programból adódó lehetőségek olyan léptékű fejlesztéseket eredményezhetnek a Magyar Honvédség és a magyar védelmi ipar tekintetében, amire az elmúlt évtizedekben nem volt példa. A honvédség fejlesztése és modernizációja tehát hazánk biztonsága szempontjából is új környezetet és lehetőségeket eredményezhet, amiben a hazai védelmi ipar kulcsszerepet játszhat. A program elindulása óta eltelt idő már lehetőséget ad arra, hogy a megismert eredmények tükrében vizsgálható legyen a Zrínyi 2026 program hatása és jelentősége a kormány védelmi ipar fejlesztésére vonatkozó törekvéseiben.

A Zrínyi 2026 program céljai és prioritásai

A program elsődleges célja: korszerű eszközökkel felszerelt, a kor kihívásaira adekvát választ adó honvédség létrehozása, valamint ezzel egyidejűleg a társadalomból építkező hátszág biztosítása.³ A program két részre oszlik: a *honvédelmi* és a *haderő-fejlesztési ágra*. A program központjában az ember, a katona áll.⁴

A honvédelmi ág feladata: biztosítani a megfelelő tartalékot és utánpótlást, a haderő-fejlesztési ág pedig a honvédség összes átfogó képességét és fegyverrendszerét érinti. A katonák új, korszerű egyéni harcászati felszerelést kapnak és (lehetőleg) hazai gyártású eszközökkel szerelik fel őket.

A program része a kézi fegyver-gyártás, melynek keretében egy új, magyar fegyvercsalád a cél, magyarországi gyártóbázissal.⁵ A tervek szerint a légierő és a szárazföldi haderőnem valamennyi területét modernizálják; megújul a logisztika, a katonaegészségügy és a vezetés-irányítási rendszer, megvalósul a híradó-informatikai és a tábori vezetési rendszer modernizációja és fejlesztése is. Továbbfejlesztik a különleges műveleti képességeket is, továbbá – mivel az új biztonsági fenyegetések miatt a kibertér ma már külön műveleti színtérnek tekinthető –, kiemelt figyelmet kap a kibervédelem is.⁶

A program válaszokat kíván adni az új biztonsági kihívásokra és veszélyekre, és – kormányzati nyilatkozatok szerint – a NATO-n belül hozott döntésekkel is összhangban van. A kormány célja, hogy a Magyar Honvédség egy évtizeden belül a téréség meghatározó haderejévé váljon.

A program megvalósításáról 2017 júniusában született meg a kormányhatározat,⁷ miszerint a program tíz évében az anyagi fedezetet folyamatosan növekvő költségvetés fogja biztosítani. 2024-re a GDP 2%-ának elérése a cél a honvédelmi költségvetés

3 Biztonsági piac évkönyv 2018. (2018) 54. o.

4 Zrínyi 2026 program: i. m. 5. o.

5 Zrínyi 2026 program: i. m. 37. o.

6 Biztonsági piac évkönyv 2018.: i. m. 56. o.

7 1298/2017. (VI. 2.) Korm. határozat

tekintetében, majd ezen a szinten marad 2026-ig, ami a program teljes időszakában 3500 milliárd forintnyi forrást jelent.⁸

A kiadások tekintetében a kormány határozott célja az optimális arány elérése és hosszú távú betartása, vagyis, hogy 30%-ot személyi juttatásokra, 40%-ot dologi kiadásokra, és 30%-ot fejlesztésre fordítsanak.

A kormány védelempolitikai megközelítése szerint az az elsődleges szempont, hogy a honvédség képes legyen Magyarország fegyveres védelmére. Így a program célja elsősorban a honvédelmi képességek fejlesztése, az ország igényeinek megfelelő képességek létrehozása, amely egyúttal teljesíti a NATO-követelményeket is.⁹

A Zrínyi 2026 program

eddigyi eredményei és hatásai a magyar védelmi iparra

A honvédség modernizációja és fejlesztése – a Zrínyi 2026 program alapvető filozófiájának megfelelően, miszerint „*az első a katoná*”¹⁰ – a katonák személyi felszerelésével, valamint a légierővel kezdődött (a légierő ugyanis technikai eszközeinek elöregedése, hiánya miatt a megszűnés határára került). A hosszú távú terv célja azonban olyan katonai képességek létrehozása, amely lehetővé teszi, hogy Magyarország képes legyen 2023-ra egy közepes és 2028-ra egy nehéz dandárt felajánlani a NATO kötelékébe.¹¹

Beszerezések és technikai modernizáció

A mostanáig megismerhető adatok alapján, a személyi felszerelés tekintetében – a Digitális Katona program részeként – elindult a 2015M új magyar gyakorló egyenruhacsalád gyártása, valamint 2018 végén elkezdődött a katonák már Magyarországon – külföldi licenz alapján – készült CZ P-07, P-09 pisztolyokkal, CZ SCORPIONEVO 3 géppisztolyokkal és CZ BREN 2 gépkarabélyokkal történő felszerelése.

A légierő tekintetében – a meglévő Gripenek fegyverzetének fejlesztése és a Mi-17-es szállító és Mi-24-es harci helikopterek nagyjavítása mellett – számos, nagy értékű beszerzés történt. A legjelentősebbeknek a 2 darab Airbus A319 csapatszállító repülőgép, 2 darab Zlin-242L kiképző repülőgép, 2 darab Zlin-143 LSi repülőgép, 20 darab Airbus H-145M könnyű többcélú szállító helikopter, 16 darab Airbus H-225M többcélú közepes szállító helikopter, 2 darab Dassault Falcon 7X többcélú könnyű futár és szállító repülőgép, valamint az Airbus Fortion SAMOC korszerű légvédelmi rakétavezetési rendszer beszerzése tekinthető.

A szárazföldi haderőnem esetében a 44 darab új Leopard 2A7+ nehéz harckocsi és 12 darab használt Leopard 2A4 lízingje, 24 darab új PzH 2000+ önjáró löveg beszerzése a Krauss-Maffei Wegmann-tól, a Carl Gustav M4 páncéltörő fegyverek, valamint

8 Zrínyi 2026 program: i. m. 7–8. o.

9 Benkő (2016.) 10–11. o.

10 Nyulas (2018)

11 Benkő (2019/b)

a gépjármű beszerzési program (Currus Aries-Volvo multimoduláris buszok, Rába H terepjáró tehergépkocsik, Polaris MRZR 4 ultrakönnyű taktikai járművek stb.), összesen több mint 800 darab személy-, teher-, és szállító gépjármű beszerzése történt meg. Ezeken kívül számos egyéb beszerzés történt nyílt eljárásban is, amik nyilvános forrásokból megismerhetők.

Miniszteri nyilatkozatok alapján várható még többek között rámpás repülőgépek, valamint további 4 darab légszavaras kiképző repülőgép beszerzése. Össességében az eddig megvalósult,¹² megismerhető beszerzések jelentős költségvetési kiadásokat jelentettek, a beszállítók nagy része azonban külföldi, a legjelentősebb hazai beszerzés kedvezményezettjének a magánvállalatok közül az IKARUS Járműtechnika Kft. (Székesfehérvár) tekinthető.

A hazai kézfegyvergyártás elindítása

A hazai védelmi ipar fejlesztésének „zászlóshajója”, a Zrínyi 2026 programban foglalt hazai fegyvergyártás, ami a HM Arzenál Zrt. és a Ěeská zbrojovka a.s.¹³ vállalat között 2018 márciusában létrejött licenc szerződés alapján kezdődött meg. A nyilvánosan megismerhető adatok alapján a projekt előkészítéseként a HM Arzenál Zrt.-ben 24,5 milliárd forintos tőkeemelés történt a tulajdonos állam részéről. A projekt tervezett összköltsége 21 milliárd 742 millió forint, a licenceket pedig részben hitelből fedezi a HM Arzenál Zrt., amihez az MKB Bank nyújt 6,2 milliárd forint hitelt.¹⁴ A cseh licencre vonatkozó „tízéves távlatú szerződés 100 millió euró¹⁵ értékben, 200 ezer darab lőfegyverről szól”.¹⁶ A Magyarországon készülő fegyverekből a cseh haderőnek is szállítani fog a gyár,¹⁷ valamint a megvásárolt exportjog alapján a fegyverek külpiaci értékesítésére is lehetőség lesz.¹⁸ A licenc alapján P-07 és P-09 típusú pisztolyok, SCORPION EVO 3 típusú géppisztolyok és BREN 2 típusú gépkarabélyok készülnek.

Már a bejelentés évében elkészült a HM Arzenál Zrt. tulajdonában lévő csarnok, ahol elindult a fegyverek összeszerelése. A gyártás a tervek szerint 2019-ben indul.¹⁹ A projekt a bejelentett tervek szerint 200 új munkahelyet fog teremteni.²⁰ Azonban az eddigi tapasztalatok alapján infrastrukturális hiányosságok és a munkaerőhiány problémákat okoz a projekt határidőinek betartásában.²¹ A Digitális Katona program

12 Szerződések megkötésre kerültek és/vagy az eszközök leszállításra kerültek.

13 Az a.s. rövidítés jelentése: részvénytársaság.

14 Kőműves (2018.)

15 2019. 08. 1-jei MNB árfolyamon (326,42) átszámítva 32 milliárd 642 millió forint.

16 MTI (2018.)

17 MTI: i. m.

18 Baranyai (2019)

19 A gyártás Simicskó István korábbi honvédelmi miniszter és Karla Šlechtová cseh védelmi miniszter 2018. 03. 28-i közös bejelentése szerint 2019 januárjában indul (forrás: MTI: i. m.); Benkő Tibor honvédelmi miniszter 2019. 02. 05-i évértékelő és feladatszabó értekezletén elhangzott nyilatkozata alapján 2019-ben indul. (Draveczi-Ury 2019.)

20 MTI: i. m.

21 Csikász (2019)

keretében, 2019-től kezdődően a teljes honvédséget, valamint minden fegyveres rendészeti szervet az új gyárban készülő fegyverekkel szerelnek fel. Az első tízezer darab, már Magyarországon összeszerelt fegyver átadása 2018 decemberében a katonai rendészek részére megtörtént. A fegyvergyártás mellett a kormány tervezi a lőpor és a lőszergyártás elindítását is.

Szervezeti átalakítások

Az elmúlt években a haderő fejlesztésével és a Zrínyi 2026 programmal kapcsolatban számos szervezeti átalakítás is történt, tekintettel arra, hogy az új képességek új vezetéssel, irányítással, új struktúrával igényelnek. Ezek közül a védelmi ipar szempontjából három átalakításnak kiemelt jelentősége van. 2018 júliusában létrehozták a nemzeti védelmi ipari és védelmi célú fejlesztésekért, valamint a haderő-modernizáció koordinálásáért felelős kormánybiztosi hivatalt. A hivatal rendeltetése, hogy kidolgozza a haditechnikai fejlesztési stratégiát, meghatározza és indítványozza a hadfelszerelés fejlesztésének irányait, valamint – az érintett minisztériumokkal együttműködésben – koordinálja a védelmi ipari és hadfelszerelési fejlesztésekkel kapcsolatos feladatokat.²²

Kiemelten fontos változás továbbá a haditechnikai kutatás-fejlesztés központosítása. A haditechnikai innovációs és kutatási központ MH Modernizációs Intézet (MH MI) néven a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat (KNBSZ) és a Magyar Honvédség Logisztikai Központ (MH LK) egyes szervezeti elemeinek kiválásával jött létre. Feladata a „... védelmi innovációs képességének fejlesztése, a haditechnikai kutatás-fejlesztéssel kapcsolatos feladatok centralizálása, továbbá a védelmi ipari fejlesztéssel összefüggő hadfelszerelés-fejlesztési feladatok ellátása hatékonyságának növelése”.²³ A védelmi ipar szereplői számára ez a centralizált rendszer várhatóan egy sokkal hatékonyabb együttműködést tesz lehetővé.

A Védelmi Innovációs Kutató Intézet (VIKI) megalakításának pedig az innovációs ökoszisztéma fejlesztésében és a honvédség fejlesztési terveivel és projektjeivel való összekapcsolásában lehet kiemelkedő szerepe. Az intézet egyik fő feladata ugyanis az lesz, hogy megteremtse a kapcsolatot az MH Modernizációs Intézet, valamint az iparág egyéb szereplői, a start-up-ok, az innovációs központok, a kutatóintézetek és az oktatási intézmények között.²⁴ Ez a törekvés követi a legújabb nemzetközi trendeket, amennyiben a legjelentősebb védelmi iparral rendelkező országok stratégiája szintén a polgári szektorral való innovációs együttműködések fejlesztése, az alkalmazható innovációk minden lehetséges forrásból történő felderítése – tekintettel arra, hogy a legújabb diszruptív technológiák kifejlesztése napjainkban már főleg polgári területen történik.

22 1325/2018. (VII. 18.) Korm. határozat

23 Baranyai (2018.)

24 Benkő (2019/a) 11. o.

A költségvetési ráfordítások alakulása

A HM költségvetések elemzése (1. 1. ábra, 2. ábra) azt mutatja, hogy a minisztérium költségvetése – a vonatkozó kormányrendeletben meghatározott mérték szerint – folyamatosan növekszik, a kiadások belső aránya pedig javul, közelít a megcélzott 30-40-30 százalékos arányhoz.

Költségvetési év	Összeg (Mrd Ft)	Személyi kiadások (%)	Működési kiadások (%)	Fejlesztési kiadások (%)
2015	294,6	46	40	14
2016	342,6	47	36	17
2017	459,2	37,5	35	27,5

1. ábra.

Megvalósult honvédelmi kiadások és cél szerinti megoszlásuk alakulása 2015–2017²⁵

Költségvetési év	Tervezett kiadási főösszeg (Mrd Ft)	GDP részesedés (%)
2017	353,7	0,95
2018	427,3	1,06
2019	512,8	1,17
2020	616	1,26

2. ábra.

Tervezett honvédelmi kiadások és GDP részesedésük alakulása 2017–2020²⁶

A megvalósult honvédelmi kiadások cél szerinti megoszlása a 2015. évi (Zrínyi 2026 program bejelentését megelőző év) arányokhoz képest – ahol a fejlesztési kiadások igen alacsony (14%-os), a személyi kiadások pedig magas (46%-os) részesedést képviseltek, a működési kiadások célérték szerinti 40%-os részesedése mellett – a Zrínyi 2026 program elindulásának évében (2017) már jelentősen kedvezőbb megoszlást mutatnak, a megcélzott arányokhoz jelentős közeledés látszik.

2017. évben a személyi kiadások 37,5% (cél 30%), a fejlesztési kiadások 27,5% (cél 30%) részesedést képviseltek. A fejlesztési kiadások arányának jelentős javulása azonban nemcsak a személyi kiadások, hanem egyidejűleg a működési kiadások részesedésének (40%-ról 35%-ra) csökkenése mellett valósult meg. A honvédelmi költségvetés GDP arányos növekedése pedig a Zrínyi 2026 program elindulása óta – a tervezett kiadások tekintetében – minden évben a vonatkozó kormányrendeletnek közel megfelelően, évi 0,1 százalékpont körüli növekedést mutat.

25 Szerkesztette a szerző. Forrás: B. Müller (2018)

26 Szerkesztette a szerző. Forrás: XIII. Honvédelmi Minisztérium költségvetési fejezetek: 2017–2020

A bemutatott adatokból az is látható továbbá, hogy a 2017. évi megvalósult kiadások jelentősen, 105,5 Mrd forinttal meghaladták a tervezett kiadási főösszeget, ami – a megvalósult beszerzések ismeretében – szintén hozzájárulhatott a fejlesztési kiadások részesedésének jelentős javulásához. (A 2018. évre vonatkozó zárszámadási törvény még nem került elfogadásra, emiatt a megvalósult kiadások tekintetében a 2018-as évről hivatalos adatok még nem állnak rendelkezésre.)

Fejlesztési javaslatok a Zrínyi 2026 program tükrében

Tekintettel a Zrínyi 2026 programmal kapcsolatban fennálló információk korlátokra, a programmal kapcsolatos lehetőségek tekintetében meglehetősen kihívást jelent hiteles forrásokra támaszkodó elemzés elvégzése. Fellelhetőek viszont a magyar szakirodalomban mérvadó szakértői javaslatok a védelmi ipar fejlesztése tekintetében, amelyek elemzése és összevetése a program eddig megismert eredményeivel hasznos és érdemi információkkal szolgálhat a tárgyi téma tekintetében.²⁷

A magyar védelmi ipar fejlesztésével kapcsolatos szakértői javaslatok és értékelésük

Sticz László tanulmányában a magyar védelmi ipar helyzetét elsődlegesen a HM gazdasági társaságok privatizációja és helyzete alapján elemezte. A kontextusból kiderül, hogy ezeket a társaságokat kulcsszereplőnek tartja a védelmi ipar fejlesztésében. Megállapítja, hogy „... a hazai védelmi ipar fenntartása elkerülhetetlen és szükségesszerű... Azért is, mert a védelmi iparnak jelentős tradíciója, nagy szellemi kapacitása és... nehézségek ellenére is megfelelő szintű infrastruktúrája van. Ez biztosíthatja új külföldi partnerek megnyerését.”²⁸ Az MHP csoportfőnökének véleménye szerint Magyarország stratégiájában fontos a viszonylagos függetlenség megtartása, ezért a védelmi iparnak azokra a termékekre kell koncentrálnia, amiben a legjobb lehetőségekkel rendelkezik. Ezzel elkerülhető a megkettőzés, ami a szűkös erőforrások pazarlását eredményezheti. Ehhez komplex felmérést lenne szükséges végezni, hogy milyen terméket lehet előállítani hatékonyan és olcsón.

Sticz dandártábornok szerint valószínűleg az elektronika és a szoftverfejlesztés lenne az egyik szegmens, ahol Magyarországnak érdemes lenne specializálódnia és együttműködéseket kialakítania nagyobb védelmi ipari cégekkel. A külpiacra lépést is javasolja, azonban hangsúlyozza, hogy ehhez megfelelő kutatás-fejlesztési és innovációs kapacitások szükségesek. Véleménye szerint „szakértők körében általános az a vélemény, hogy az ország védelmi iparának konszolidációjára több lehetséges változat is adódik. A legfontosabb ... : fenn kell tartani az állam többségi tulajdonját olyan védelmi ipari objektumokban, amelyekben a nemzetbiztonsági szempontok elsőbbsége érvényesül a piacgazdaság

27 Minden tanulmány és elhangzott nyilatkozat a magyar védelmi ipar fejlesztésével kapcsolatos kérdéseket (is) tárgyal. Egy részük kifejezetten a Zrínyi 2026 programra (annak megismerhető részére) reflektálva készült, azonban egy részük korábban készült tanulmány.

28 Sticz (2009) 380. o.

követelményeivel szemben; piaci, pénzügyi, adóügyi, kölcsönügyleti és egyéb eszközökkel célszerű a versenyben előnyt biztosítani a hazai magántőke számára a külföldi magántőkével szemben; hazai és külföldi tőke bevonásával önálló, új szektorként célszerű működtetni a védelmi ipart, mely esetben az állam nem korlátozza a tulajdonosi jogok megszerzését.”²⁹ Nemzetközi tapasztalatokra hivatkozva követelményként jelöli meg a hazai beszerzések maximális hazai forrásból történő beszerzését. A haderőtervezésért felelős katonai vezető hangsúlyozza továbbá mind a hazai, mind a nemzetközi együttműködések fejlesztését is. Fontos kritériumként jelöli meg, hogy a védelmi ipar ne kizárólag a belső keresletre, és azon belül is főleg az állami megrendelésekre támaszkodjon, hanem diverzifikálja a vevőkörét. A logisztikai szakértő az EU- és NATO-tagság előnyeiből fakadó együttműködésekben látja – feltételezhetően közös innovációs és fejlesztési projektekre célozva – a versenyképes termékekkel történő piacra lépés legfőbb lehetőségét.³⁰

Csaba Zágon *A hazai vállalkozások lehetőségei és korlátai a hon- és rendvédelmi/rendészeti szervek technikai eszközállományának és gazdálkodásának korszerűsítésében* című tanulmányában egy, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen tartott 2011. évi konferencia legfőbb megállapításait összegzi. Ezek közül a védelmi ipar fejlesztése kapcsán két előadás releváns. Kádár Róbert dandártábornok³¹ a honvédség szempontjából azokat a fejlesztéseket tartotta kiemelten fontosnak, amelyek a katonáink túlélőképességének növelésére irányulnak. Emellett nagy jelentőségűnek nevezte a NATO Kutatási és Technológiai Szervezetével (RTO), valamint az Európai Védelmi Ügynökséggel (EDA) való együttműködésben rejlő lehetőségeket.³²

Botos Balázs³³ véleménye szerint az önálló platformgyártás helyett az integráció és a beszállítói lehetőségek, fejlesztések jelentik az iparág jövőjét. Véleménye szerint kulcsfontosságú, hogy a fejlesztéspolitika a hazai tudásra támaszkodjon a hazai védelmi ipar fejlesztésében, a technológia- és termékfejlesztések pedig integráltan menjenek végbe.³⁴

Zsitnyányi Attila, a Magyar Védelmiipari Szövetség (MVSZ) elnöke egy „bennfentes” álláspontot vázol fel tanulmányában, tekintettel a védelmi iparban megszerzett jelentős üzleti tapasztalataira. Zsitnyányi szerint a hazai védelmi ipar fenntartása létfontosságú az ország biztonsága szempontjából. Kétféle időtávra osztja az általa javasolt stratégiákat, rövid távú (1–5 év alatt látható eredményt hozó) és középtávú (5–10 év alatt eredményt hozó) stratégiákra. Az MVSZ elnöke rövidtávon a fejlesztéspolitikai lépések összehangolásában és a hazai megrendelések növelésében látja a megoldást, hangsúlyozza, hogy a „... hazai referencia és biztos hazai megrendelés megléte elengedhetetlen egyébként a sikeres külpiaci megjelenéshez is.”³⁵ A középtávú megoldásoknál

29 Sticz: i. m. 378. o.

30 Sticz: i. m. 375–388. o.

31 A nyilatkozattételkor a Honvédelmi Minisztérium Fegyverzeti és Hadbiztosi Hivatalának főigazgató-helyettese volt.

32 Csaba (2011) 131. o.

33 A nyilatkozattételkor a Nemzetgazdasági Minisztérium helyettes államtitkára volt.

34 Csaba: i. m. 131. o.

35 Zsitnyányi (2016) 43. o.

a szerinte már meglévő, csúcstechnológiát jelentő civil ágazatok infrastruktúrájára és tudásbázisára való támaszkodást, ezekkel az ágazatokkal való együttműködést javasolja. Fontos szerepet tulajdonít a hazai ipart támogató beszerzési politikának, és hangsúlyozza az állami eszközökkel támogatott, koordinált kutatás-fejlesztést. Véleménye szerint a fejlesztendő termékek körének meghatározásánál a hazai beszerzésre kijelölt termékek körét kell figyelembe venni elsősorban. A Gamma Műszaki Zrt. vezérigazgatója azt is megállapítja, hogy amennyiben a jelenlegi nemzeti katonai stratégia (NKS) képességfejlesztésre vonatkozó pontjait összevetjük a jelenleg az iparágban működő vállalatok tevékenységeivel, akkor kettő képességfejlesztés kivételével (helikopterek, stratégiai szállítógépek) teljes mértékben lehetne támaszkodni hazai gyártó bázisra. Nagyon fontos területnek nevezi a hazai piacra történő gyártást, amit tanulmányában többször is kiemel: *„... az is baj, hogy túl nagy a hazai megrendelések aránya a cégeknél, és ez azok alkalmatlanságát mutatja. Ez egy óriási félreértés. Nem csak az a jó termék, amely külföldre is eladható, hiszen sok esetben ennek politikai akadálya is lehet, hanem legalább olyan fontos az importkiváltás.”*³⁶

A gyártulajdonos többször érvel a hazai termékek rendszeresítésével járó előnyök, az importkiváltás kedvező (többek között adóbevétel növelő) gazdasági hatásai, valamint az ellátás biztonságának fontossága mellett. Ezzel kapcsolatban azonban meg kell jegyezni, hogy az állítások sem konkrét számításokkal, sem hatástanulmányokkal nem kerültek alátámasztásra. Kitérés pontokként Zsitnyányi termékeket határoz meg, megjelölve, hogy mely cégek tudnák azokat gyártani. Ezeket három csoportra osztja:

- 1) állami szervek várható igényei alapján meghatározható termékek;
- 2) rövidtávon (1–1,5 év) látványos eredményeket produkáló, exportképes termékek;³⁷
- 3) rövidtávon (1–1,5 év) eredményeket produkáló, de *hozzáadott érték vagy export növekedési lehetőség hiányában nem meghatározó termékek.*³⁸ (A kézfegyver és a löszergyártást a legutóbbi kategóriába sorolja.)

Gyulai Gábor ezredes tanulmányában a kutatás-fejlesztés és innováció, valamint az ebben való nemzetközi együttműködések kiemelt szerepét, valamint ehhez a megfelelő infrastruktúra szükségességét hangsúlyozza. Kifejti azokat a területeket (elsősorban termékeket, de technológiákat is), amiket potenciális kitérés pontoknak tart. Kiindulási alapját ebben a már meglévő, rendelkezésre álló védelmi ipari kapacitások képezik. Ezek az általa azonosított kitérés pontok az elektronika, a szoftverfejlesztés, az egyéni kézilőfegyver-modernizáció, a szenzorfejlesztés, a felépítmény- illetve járműfejlesztés, gyakorló és kiképzési eszközök fejlesztése, egyenruházati cikkek és ABV-eszközök fejlesztése. A javaslatok tekintetében megjelöli azokat a vállalatokat is, amelyek ezeket potenciálisan gyártani tudnák, vagy már gyártják. A haditechnikai szakértő kitér az importbeszerzés hátrányaira is a hazai fejlesztésű eszközökkel szemben, valamint hangsúlyozza a hazai K+F kapacitások fejlesztésének, a hadiipari

36 Zsitnyányi: i. m. 45. o.

37 Zsitnyányi: i. m. 49. o.

38 Zsitnyányi: i. m. 50. o.

K+F erősítésének és ebben a polgári kutatóhelyekkel való együttműködés fontosságát, valamint a hazai referenciák jelentőségét.³⁹

Petkovics Tamás a magyar hadiipar fejlesztési lehetőségei tárgyában írt tanulmányában konkrét megoldási javaslatokat tesz.⁴⁰ Véleménye szerint a hadiipar fellendülését a belföldi kereslet el tudja indítani azon az úton, hogy később fejlettebb termékekkel is megjelenjenek, „... *de nem szabad hagyni, hogy a vállalatok hosszú távon a belföldi keresletre alapozzanak. Az állami beavatkozásnak – belföldi kereslet megteremtésével és iparági koordinációval – a hosszú távú célokat kell szolgálnia*”.⁴¹

A kutató fontosnak tartaná továbbá, hogy az állam a fejlesztési céljait hosszabb távra előre meghirdesse, illetve meghatározza az ipar részéről a legfontosabb exportképes termékek fejlesztését. A megfelelő vállalatok és az állam közti koordináció hatékonyabbá tételére pedig egy minősített beszállítói rendszer bevezetését javasolja. Javasolja továbbá az állami tulajdonban lévő vállalatok megerősítését, az állami támogatásokon felül tőkepiaci források bevonását és a klaszterszervezést. Egyben azokat a fejlesztési irányokat javasolja az ipar vállalatai számára, amik a jövő hadviselését meg fogják határozni, kiemelve, hogy nem a termékek, hanem a technológiák fejlesztésére szükséges helyezni a hangsúlyt: IT, kibervédelem és -hadviselés; szimulációs, virtuális és augmentált valóság; robottechnológia, drónok, drónok elleni védelem; nem halálos fegyverek; energiatárolás és alternatív energiaforrások; nanotechnológia, anyagtechnológiák; biotechnológia; pszichológiai hadviselés.

Magyarország esetében a méretgazdaságosság elérésének nehézségeit a hadiipari kutató nagy kihívásnak tartja. Véleménye szerint az export értékesítés szempontjából nem a hazai referenciák megléte a kulcskérdés, hanem a termékek piacképessége. Javasolja továbbá a NATO és EU szervezeteivel való fejlesztési együttműködést, Magyarország számára a kitörési pontot pedig *a specializációban* látja.⁴²

Fábián Sándor alezredes *Három a magyar igazság – Gondolatok a Zrínyi 2026 program kapcsán* című cikkében a célminőség és elérhetőség fontosságát hangsúlyozza a fejlesztéseknél és a beszerzéseknél, valamint meghatározónak tartja a stratégiai szemléletet: „... *Az új védelmi koncepció és az újszervezet kialakítása mellett legalább olyan fontos, hogy a nemzetek eltávolodjanak a »legmodernebb technológia hajszozásának« koncepciójától, és a »megfelelő technológia hajszozásába« kezdjenek.*”⁴³

Hangsúlyozza továbbá, hogy a hadviselés napjainkra annyira megváltozott, hogy az európai országoknak először a saját védelmi koncepciójukat kellene kidolgozniuk és ahhoz igazítani a kifejlesztendő technikát, és nem pedig fordítva. „... *Ahelyett, hogy vadászgéppel próbálnánk harcolni a vadászgép ellen, vagy harckocsival a harckocsi ellen, olyan technológiai megoldásokra van szükség, amelyek vagy jelentősen csökkentik, vagy teljesen*

39 Gyulai (2016) 109–113. o.

40 Az általunk használt különböző terminológiától – „hadiipar” és „védelmi ipar” – az elemzés során eltekintettem, ugyanis a tanulmányból kitűnik, hogy hazai viszonylatban ugyanazon piaci szereplőkre vonatkoztatjuk a fogalmakat.

41 Petkovics (2016) 69. o.

42 Petkovics: i. m. 54–87. o.

43 Fábián (2017)

használhatatlanná teszik a mai fegyverrendszerek képességeit, miközben hatékony támogatást biztosítanak az új koncepció megvalósításához. Ilyenek képességek lehetnek például a kisméretű, távirányítású földi és légi eszközök, GPS- és műholdzavaró képességek, számítástechnikai eszközöket kiiktató technológiák, illetve a kiber képességek.⁴⁴ Az alezredes tanulmányában megjelenő stratégiai felfogás és javaslatok nagymértékben megegyeznek a jelenlegi nemzetközi védelmi ipari trendekkel és a legjelentősebb védelmi iparral rendelkező országok által követett gyakorlattal.

Tálas Péter és Kis-Benedek József az InfoRádióban adott közös interjúban a védelmi ipar fejlesztése kapcsán egyetértettek abban, hogy a magyar védelmi ipar felépítését majdnem a nulláról kell elkezdni, valamint azokat a területeket szükséges fejleszteni, ahol nemzetközi piacokra tehetünk szert. Kis-Benedek József nemzetbiztonsági szakértő szerint van néhány olyan terület, amiben Magyarország világszínvonalat képvisel (például a szoftverrádió fejlesztése), ezekhez kellene állami támogatást rendelni. Lényeges továbbá, hogy olyan termékeket kell gyártani, amire piaci igény van. Hangsúlyozta továbbá, az EU- és V4-együttműködésekben rejlő potenciált, és szerinte a hazai referenciáknak kiemelt szerepe van az exportképességben. Tálas Péter, az NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont igazgatója azt hangsúlyozta, hogy mivel jelenleg van forrás a fejlesztésekre, azokat hatékonyan szükséges felhasználni, lehetőleg a hazai piacon, hazai termelők költség el, de a leglényegesebb, hogy olyan területeken próbáljuk újjáépíteni a védelmi ipart, ahol nemzetközi piacra tehetünk szert.⁴⁵

Csák Tamás Károly ezredes a haditechnikai kutatás-fejlesztés helyzetével és haderőfejlesztésben betöltött szerepével foglalkozó tanulmányában a terület jövőbeli kihívásait vizsgálja a Zrínyi 2026 program tükrében. A tanulmány kiinduló gondolata, hogy korszerű, fejlett haderő nem képzelhető el a kor színvonalán álló, előremutató tudományos eredményeken alapuló tapasztalatok felhasználása, alkalmazása nélkül,⁴⁶ így a haditechnikai kutatás-fejlesztésnek komoly szerepe van egy ország védelmi képességeinek kialakításában.⁴⁷ A tanulmány a magyar haditechnikai kutatás-fejlesztés intézményrendszerét és funkcióinak változásait történelmi távlatban részletesen, napjainkig bemutatja, majd következtetésként amellet érvel, hogy a Zrínyi 2026 program sikeressége érdekében egy, a korábbi Haditechnikai Intézethez (HTI) hasonló képességű, centralizált szervezetre lenne szükség a jelenlegi védelmi K+F+I célok hatékony és eredményes megvalósítása érdekében.

Az MH Logisztikai Központ technológiai igazgatója a jelenlegi haderő-fejlesztési program céljaihoz kapcsolódó haditechnikai kutatás-fejlesztés fontossága mellett érvel, hangsúlyozva a haditechnikai eszközök hazai igényeknek való megfelelésében a hazai kutatás-fejlesztés és innováció kiemelt szerepét. A tanulmány külön fejezetet szentel a kutatás-fejlesztés és innováció fogalmainak tisztázására és elkülönítésére, következtetése pedig, hogy „... ahhoz, hogy használható eredmények szülessenek,

44 Fábán: i. m.

45 Infostart.hu (2018)

46 Csák (2019) 125. o.

47 Csák: i. m. 125. o.

szükség van egy jól megfogalmazott követelményrendszerre... a kor színvonalán álló tudományos háttérre, valamint... olyan ipari háttérre van szükség, amely terméket képes előállítani.”⁴⁸

Csák ezredes a magyar védelmi ipar képességeivel kapcsolatban – egy már itt is tárgyalt másik tanulmányra (Zsitnyányi 2016) hivatkozva – azt az álláspontot osztja, hogy „... a hadiipar ma még rendelkezik azzal a potenciállal, amely egy – a magyar védelmi feladatok ellátását szolgáló – termék fejlesztéséhez és gyártásához, hosszú távú üzemben tartásához, majd később korszerűsítéséhez szükséges.”⁴⁹ Fontos megjegyezni azonban, hogy a feldolgozott összes szakértői javaslat tekintetében, ebben a kérdésben szélsőségesen nem egyeznek az álláspontok.

A tanulmány szerzője osztja továbbá Zsitnyányi Attilának egy másik álláspontját is. Eszerint a védelmi ipar azon képessége, hogy képes-e a nemzetközi piacon is versenyképes termékek előállítására, alapvetően politikai szándék és pénz kérdése,⁵⁰ továbbá ahhoz, hogy a magyar védelmi iparban rövid időn belül látszódnak az új fejlesztési irányok, ma elsősorban a meglévő termékekre, az import kiváltására kell koncentrálni,⁵¹ és a sikerhez a mérnöki tudás még rendelkezésre áll, a gazdaságélénkítő programok révén a fejlesztések finanszírozhatók, így olyan eltökélt cégekre van szükség, amelyek bele mernek vágni az új kihívásokba.⁵²

A szakértői vélemények többsége azonban ezzel kapcsolatban más álláspontot képvisel, vagy ahol ezek nem merülnek fel, ott a kontextus alapján többségében levonható ez a következtetés. A tanulmány lényeges része a rendszerintegratori szerepkörrel foglalkozó rész, valamint a szükséges háttérintézményekkel és képességekkel foglalkozó fejezet. A tanulmány több helyen érvel továbbá a mérnök-katonai erőforrások bővítésének szükségessége mellett.

Az egyes javaslatok kapcsán először két jelentős szempontot szükséges kiemelni, amelyek tekintetében eltérő álláspontokat találunk, viszont mindkét szempont alapvetően határozza meg a követendő – mind állami, mind vállalati – stratégiákat. Az egyik szempont a belső piaci keresletre termelés és fejlesztés (Magyarországon ez az állami keresletre támaszkodás mértékét jelenti egyben, számos vállalat tekintetében) szemben az exportra történő termeléssel és fejlesztéssel.

A másik szempont pedig az, hogy a termékfejlesztés vagy a technológiafejlesztés legyen hangsúlyos. A tanulmányok nagy részében kitörési pontokként főleg konkrét termékeket jelölnek meg a szerzők, és csak két tanulmány esetében helyezik a hangsúlyt a technológiákra. A *belső piacra termelés szemben az exportra termeléssel* kérdésben pedig többségében az az álláspont, hogy elsősorban exportképes termékeket szükséges fejleszteni és gyártani. Viszont Zsitnyányi Attila tanulmányában egyértelműen a belső piacra termelés, az importkiváltás előnyei, a hazai ellátásbiztonság kapnak nagyobb hangsúlyt (a későbbi exportpiacokra való kilépés alapjának is a stabil belső magyar keresletet tartja).

48 Csák: i. m. 132. o.

49 Csák: i. m. 133. o.

50 Csák: i. m. 133. o.

51 Csák: i. m. 133–134. o.

52 Csák: i. m. 134. o.

Kétségtelen, hogy amennyiben a Zrínyi 2026 program tükrében vizsgáljuk a védelmi ipar fejlesztésének/újraélesztésének kérdését, fontos szempont a honvédség ellátása a programban megvásárolni tervezett hadianyagokkal, haditechnikai eszközökkel és szolgáltatásokkal. Így van alapja azoknak a javaslatoknak, amelyek onnan közelítik meg a kérdést, hogy mely eszközökre és szolgáltatásokra lesz szükség a honvédség modernizációjához. Azonban, tekintetbe véve, hogy a honvédség megrendeléseinek mennyiségükben valószínűleg sok esetben távol fognak állni a méretgazdaságosan előállítható mennyiségektől (amennyiben ehhez még fejlesztés, továbbfejlesztés is szükséges, az még tovább növeli a megtérülési időt és növeli a kockázatot), valamint a Zrínyi 2026 programot a kormány komplex politikai stratégiájának kontextusában nézve, a megoldás az lehet, amit legjobban összefoglalva Tóth Péter fogalmazott meg. Mégpedig, minél több forrást – amit még hatékonyan lehet – a hazai szereplőknél elkölteni, azonban az iparág fejlesztését azokra a területekre összpontosítva megvalósítani, ahol esély van nemzetközi piacra lépésre.

A szakértők álláspontja teljesen egységes abban a tekintetben, hogy a K+F+I folyamatokra nagy hangsúlyt szükséges helyezni, azokat minden tekintetben integráltan, összehangoltan kell végezni, és fokozni szükséges ezen a területen a NATO és az EU együttműködéseket. Azonban a hazai képességeket a szakértők eltérően értékelik. Abban is megoszlanak az álláspontok – ráadásul mindkét szélsőség is megmutatkozik ebben a tekintetben –, hogy a magyar védelmi ipar jelenlegi képességei és kapacitásai milyen állapotban vannak. Egyesek szerint szinte mindent elő tudna állítani, amire a honvédségnek szüksége van, mások szerint szinte a nulláról kell felépíteni a magyar védelmi ipart. Szintén egységesek az álláspontok azzal kapcsolatban, hogy a négy HM gazdasági társaságnak kiemelt szerepe lehet, vagy kell, hogy legyen az iparág fejlesztésében. Azonos a vélemény abban a tekintetben is, hogy Magyarországnak a nagy, komplett platformok gyártására sem jelenleg nincs, sem a jövőben nem lesz kapacitása, és ezen a téren nem is tudna versenyképes terméket előállítani.

A beszerzések előtervezhetőségének fontos szerepében is (ahol ez megjelenik) a szakértők egyetértenek, illetve abban is, hogy ez egy fejlesztendő terület a honvédelmi minisztérium részéről. A szakértők tehát számos kérdésben azonos álláspontot képviselnek, azonban van számos különbség is, például hogy a hazai referenciák megléte mennyire fontos, vagy feltétele-e a külföldi piacon történő sikeres értékesítésnek. A legjelentősebb különbségek pedig a termékfejlesztés szemben a technológiafejlesztéssel, valamint a belső piacra vagy exportra történő gyártás és fejlesztés egymáshoz viszonyított súlya, valamint a védelmi ipar jelenlegi képességei megítélésében mutatkoznak.

A tanulmányok többsége nagy jelentőséget tulajdonít az állami szerepvállalásnak, és általában az állam feladatainak oldaláról közelíti meg a védelmi ipar fejlesztésének témakörét. A védelmi ipar szereplőiről – mint a folyamat aktív részeseiről –, az iparág és a védelmi ipari bázis elemzéséről, a szereplők követendő stratégiáiról, azonban kevés szó esik. Ugyancsak, szinte teljességében hiányzik a nemzetközi környezet elemzése, vagy érdemi említése. A tanulmányok többsége továbbá a szolgáltatások szerepével nem vagy csak érintőlegesen foglalkozik, annak ellenére, hogy napjaink nemzetközi védelmi ipari trendjeiben ezek egyre hangsúlyosabbak.

A K+F+I szerepe kapcsán fontos hangsúlyozni, hogy a tanulmányok egyikében sem jelenik meg az innovációs folyamatok stratégiai szintjének kulcsszerepe, és az abban tapasztalható hiányosságok a hazai vállalatoknál és a K+F+I ökoszisztémában. Azokat a képességeket, amik a nemzetközi legjobb gyakorlatokban ezt a szintet jelentik, vagy nem említik, vagy a kontextus alapján az állam valamely szervezetének tulajdonítják. Az egyik tanulmányban az innovációs folyamatok stratégiai szintjének a rendszerintegrátorok, vagy a javasolt centralizált állami szervezet (MH MI bázisán a javasolt „új HTI”) tekinthetőek.⁵³ Azonban az ott leírt feladatok közül hiányoznak kulcsfeladatok, amiket a stratégiai szint feladata elvégezni. Valamint ezeknek a képességeknek projektenként és vállalatonként kell rendelkezésre állnia. Így ez a szint nem helyettesíthető (a feladatai sem azonosak) egy centralizált állami védelmi/haditechnikai K+F+I szervezettel, hanem azzal – közös projekt esetében, de nem feltétlenül – szoros együttműködésben, és a műszaki fejlesztési folyamatok szintje felett, valamint a vállalati folyamatok sokkal szélesebb terjedelmében dolgozik.

Tekintettel arra, hogy a jövőbeli innovációk sikeressége kétségtelenül kulcszerepet fog játszani a védelmi ipar fejlődési lehetőségeiben, kiemelten fontos a K+F+I ökoszisztéma, és az iparág, valamint az egyes kulcsvállalatok képességeinek átfogó vizsgálata és reális értékelése, valamint a nemzetközi legjobb gyakorlatok ismerete és alkalmazása. A vállalatok innovációs képességei pedig az összes egyéb szereplő mellett kulcsfontosságúak, ugyanis a bárhol és/vagy bármilyen együttműködésben – kutatóintézetekkel, oktatási intézményekkel, stb. – létrejött tudományos, műszaki eredményeket ők konvertálják pénzügyi és gazdasági eredményekké. Ezek alapján a védelmi ipar azon képessége, hogy képes-e nemzetközi piacon is versenyképes termékeket előállítani, tehát nem kizárólag és nem elsősorban politikai szándék és pénz kérdése.

Összefoglalás

Az eddigi beszerzési eredmények kapcsán az látható, hogy azoknak a védelmi ipar újjáélesztése kapcsán a vállalatok többségére, főleg a teljes iparágra, az eddigiekben nem volt érdemi hatása. A HM gazdasági társaságok viszont hosszú idő után valóban „felélesztésre” kerültek. Mivel nyilvánosságra került, hogy az állam az integrátori szerepükön keresztül tervezi megvalósítani az együttműködést a magánvállalatokkal, ezt érdemes lenne a védelmi ipar szereplői részéről egy piaci adottságnak venni, és ez alapján tervezni a stratégiáikat.

A munkahely-teremtési cél esetében sem voltak túl nagy hatásúak az eddigi folyamatok. Még az e tekintetben az egyik legnagyobb beruházás, a kiskunfélegyházi fegyvergyár sem tekinthető ilyennek, egyrészt azért, mert a nyilvánosságra hozott tervek szerint mindössze 200 új munkahely keletkezik, másrészt abban a régióban ezt a létszámot is nehéz előteremteni.

53 Csák: i. m. 135–139. o.

Az új fegyvergyár kapcsán továbbá – a stabil belső kereslet pozitív hatása mellett – a jövőbeli pénzügyi eredményeket és a projekt sikerességét jelentősen fogja befolyásolni az export árbevétel aránya is. A Védelmiipari Szövetség szerint a Zrínyi 2026 programnak „... még nem is lehet a hatásairól, csak a jeleiről beszélni”.⁵⁴

Lényeges szempontnak látszik továbbá, hogy a Zrínyi 2026 programmal kapcsolatos információhiány hátrányosan érintheti a teljes program hatékonyságát. Tekintettel arra ugyanis, hogy egy rendkívül szűk körre korlátozódik a döntés (egyébként rendkívül bonyolult és komplex kérdésekben), ez a legfelsőbb szintű elemző és tervező képességek mellett is információk korlátokat eredményez befelé, a döntéshozók felé is. Az iparág korlátai pedig egyértelműek egy ilyen helyzetben. A védelmi ipari kormánybiztos hivatala, az MH Modernizációs Intézet és a Védelmi Ipari Kutató Intézet létrehozása azonban ebben a helyzetben új szintre emelheti a kommunikációt a felek között, ami számos lehetőséget nyithat meg a védelmi ipar szereplői számára.

A téma kapcsán konszenzus látszik abban, hogy kizárólag vagy hangsúlyosan belföldi keresletre alapozott stratégiák által nem valósítható meg az iparág átfogó fejlesztése. Az állam kereslet-támasztó szerepének érdemi hatása pedig főként a védelmi ipar bázisának tekinthető négy HM gazdasági társaság (HM EI Zrt., HM ArmCom Zrt., HM Arzenál Zrt., HM Currus Zrt.) tekintetében lehet reális – ez azonban nem fedi le a teljes iparágat. Mindezek mellett a belföldi piac nagyságát, a védelmi ipar jelenlegi technológiai színvonalát és nemzetközi versenyképességének alacsony szintjét figyelembe véve, nem tűnik kétségesnek, hogy kizárólag jelentős innovációk révén, új, exportképes technológiák és termékek fejlesztésével valósulhat meg az iparág átfogó fejlesztése. Hosszú távú, jelentős növekedést – ami a kormány célja – pedig elsősorban magas hozzáadott értékű termeléssel, új technológiákkal – főként diszruptív technológiákkal – lehet elérni. Viszont amennyiben ezek a célok, akkor rendkívül kritikusak a rendelkezésre álló erőforrások, mind mennyiségi, mind minőségi tekintetben. E kihívás tekintetében pedig lényeges, hogy – egyebek mellett – a jelenlegi meglévő K+F+I ökoszisztéma versenyképes és alkalmas-e. Emiatt is kiemelten fontos, egyben kiemelkedő lehetőség, a NATO és az EU fejlesztési szervezeteivel való fokozott és hatékony K+F+I együttműködés.

A szakértői javaslatok elemzése alapján az is látszik, hogy hiányzik számos adat, információ, képesség már elemzés szintjén is, ami szükséges lenne ahhoz, hogy a védelmi ipar szereplői – képességeiknek megfelelő szinten – élni tudjanak a Zrínyi 2026 program nyújtotta lehetőségekkel. A program jelentőségének és eredményességének szempontjából pedig kulcskérdés a honvédség belső kereslete és a hazai védelmi ipar kínálata közti egyensúly vagy anomáliák reális értékelése. Így a jelenleg rendelkezésre álló információkhoz képest jelentősen szélesebb körű felmérés lenne szükséges az iparág jelenlegi és potenciálisan kialakítható jövőbeli kínálatáról és képességeiről, a kínálatban a Magyarországon előállított hozzáadott értéktartalom arányáról, az iparág beszállítói kapcsolatrendszerének gazdasági, logisztikai és biztonsági

54 Biztonságpiac évkönyv 2019, 63. o.

kockázatairól, és számos egyéb területről, amikkel kapcsolatban jelenleg információs hiányok tapasztalhatóak – az elemzett szakértői tanulmányok alapján is.

Az eddigi eredmények és a szakértői fejlesztési javaslatok összevetése alapján, kizárólag, vagy hangsúlyosan a Zrínyi 2026 programra alapozva a teljes iparág átfogó fejlesztése, húzóágazattá tétele nem tűnik kivitelezhetőnek. Bár a program kiemelkedő jelentősége kétségtelen a védelmi ipar szereplői számára, és a jelenlegi kormány a bármikori korábbi helyzetnél kedvezőbb hazai környezetet teremtett az iparág szereplői számára, számos egyéb tényező (nemzetközi környezet, iparág képességei, versenytársak, nemzetközi trendek, stb.) erőteljesebb hatást gyakorolnak, és inkább determinálják a védelmi ipar fejlesztési lehetőségeit, mint a Zrínyi 2026 program.

A megváltozott hazai lehetőségek és nemzetközi környezet potenciális következménye lehet az iparág átstrukturálódása, új belépők megjelenése, és az iparágon belüli erőviszonyok átrendeződése is, ami az iparág szereplőire – és a kormány fejlesztési stratégiájára is – hatással lehet. Így az iparág szereplőinek mindezeket nagyobb súllyal kell figyelembe venniük, természetesen a minisztériummal és a honvédséggel való minél szélesebb körű, a tervezett projektek minél korábbi fázisában kezdődő, és minél hatékonyabb együttműködés mellett.

Külön súlyt ad a vizsgált kérdésnek, hogy a tárgyalt folyamatok sikeressége hosszú távon fogja meghatározni az ország valós védelmi képességeit. A szerző legfontosabb következtetése, hogy a védelmi ipar sikeres fejlesztésének és a kormány ambiciózus komplex politikai céljai teljesülésének az lehet a kulcsa, hogy a meglévő releváns képességek reális értékelésében, a fejlesztési irányok tekintetében, a kitűzött célok, feladatok és az elvárt konkrét eredmények tekintetében a kulcsszereplők valódi konszenzusra jussanak. Fontos feltétel továbbá, hogy a közös célok érdekében a rendelkezésre álló – a nemzetgazdaság más területeiről elvont és ott alternatív költséget és ez által politikai kockázatot jelentő – védelmi költségvetési források a lehető legeredményesebben és leghatékonyabban kerüljenek felhasználásra. Csak ennek teljesülése esetén növelhető a nemzet átfogóan értelmezett biztonsága és ellenálló képessége, valamint relatív külpolitikai és szövetségi súlya.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Könyvészeti anyagok, publikációk

- A magyar védelmi ipar igenis létezik. In: Biztonságpiac évkönyv 2019. Biztonságpiac Média és Kiadó Kft., Budapest, 2019. pp. 62–64.
- B. Müller Tamás (2018): Adatok a honvédelem területéről – Infotabló. Képviselői Információs Szolgálat, 2018/7. 2018. 11. 10.
https://www.parlament.hu/documents/10181/1489583/Infotablo_2018_7_honvedelmi_adatok.pdf/b576c3a8-d457-8db0-62e9-749482615fe1 (2019. 02. 03.)
- Baranyai Gábor (2018): Központosítják a haditechnikai kutatási-fejlesztési feladatokat. Magyaridok.hu, 2018. 11. 18.
<https://www.magyaridok.hu/belfold/kozpontositjak-a-haditechnikai-kutatasi-fejlesztési-feladatokat-3679943/> (2019. 04. 12.)

- Baranyai Gábor (2019): Ha szükséges, több ezer katona indulhat a határra. Honvedelem.hu, 2019. 02. 14. https://honvedelem.hu/cikk/114628_ha_szukseges_tobb_ezer_katona_indulhat_a_hatarra (2019. 04. 03.)
- Benkő Tibor (2016): Hivatástudat és technológiai fejlődés a Magyar Honvédségben. Hadtudomány, 2016. évi különszám, pp. 6–14.
- Benkő Tibor (2019/a): Honvédelem és haderőfejlesztés. Prezentáció. Budapest, Gazdálkodási és Tudományos Társaságok Szövetsége, 2019. 05. 22., pp. 1–14.
- Benkő Tibor (2019/b): A magyar gazdaság erősödésével a honvédelemre is több pénz jutott. Honvedelem.hu, 2019. 01. 20. https://honvedelem.hu/cikk/114280_benko_tibor_a_magyar_gazdasag_erosodesevel_a_honvedelemre_is_tobb_penz_jutott (2019. 04. 03.)
- Csaba Zágón (2011): A hazai vállalkozások lehetőségei és korlátai a hon- és rendvédelmi/rendészeti szervek technikai eszközállományának és gazdálkodásának korszerűsítésében. Konferencia összefoglalás. In: Hadtudomány online 2011/1–2. sz. pp. 130–134. http://mhtt.eu/hadtudomany/2011/1/HT-2011_1-2_15.pdf (2019. 02. 25.)
- Csák Tamás Károly (2019): A haditechnikai kutatás-fejlesztés múltja, jelene, helye, szerepe a magyar haderő fejlesztésében, jövőbeli kihívásai a Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderő-fejlesztési Program tükrében. Honvédségi Szemle online, 2019/3. pp. 125–139. https://honvedelem.hu/kiadvany/honvedsegi_szemle_20193_szam (2019. 07. 16.)
- Csikász Brigitta (2019): Bevásárlási lázban a Honvédelmi Minisztérium. Atlatszo.hu, 2019. 02. 13. <https://blog.atlatszo.hu/2019/02/bevasarlasi-lazban-a-honvedelmi-miniszterium> (2019. 04. 12.)
- Draveczki-Ury Ádám (2019): Átfogó haderőfejlesztés, középpontban a katonával. Honvedelem.hu, 2019. 02. 05. https://honvedelem.hu/cikk/114492_benko_tibor_magyarorszagnak_eros_utokepes_honvedsegre_van_szuksege (2019. 04. 07.)
- Fábián Sándor (2017): Három a magyar igazság – Gondolatok a Zrínyi 2026 program kapcsán. Biztonságpolitika.hu, 2017. 10. 29. <http://biztonsagpolitika.hu/egyeb/harom-a-magyar-igazsag-gondolatok-a-zrinyi-2026-program-kapcsan> (2019. 04. 12.)
- Gyulai Gábor (2017): A kutatás-fejlesztés szerepe a haditechnikai eszközök életútja során. In: Hadmérnök online, 2017/4. sz. pp. 34–43. http://hadmernok.hu/174_04_gyulai.pdf (2017. 09. 13.)
- Kömüves Anita (2018): Huszonkétmilliárd forintból indult újra a magyar fegyvergyártás Kiskunfélegyházán. Atlatszo.hu, 2018. 10. 17. <https://orszagszerte.atlatszo.hu/huszonketmilliard-forintbol-indult-ujra-a-magyar-fegyvergyartas-kiskunfelegyhazan> (2019. 04. 12.)
- Már nincs éles határvonal háború és béke között. In: Biztonságpiac évkönyv 2018. Biztonságpiac Média és Kiadó Kft., Budapest, 2018. pp. 54–56.
- MTI (2018): Fegyvergyártás indul Magyarországon. Hvg.hu, 2018. 03. 28. https://hvg.hu/kkv/20180328_fegyvergyartas_indul_magyarorszagon (2019. 02. 01.)
- Nyulas Szabolcs (2018): Új fegyverek a magyar katonáknak. Honvedelem.hu, 2018. 12. 11. https://honvedelem.hu/cikk/113828_uj_fegyverek_a_magyar_katonaknak (2019. 04. 12.)
- Petkovics Tamás (2016): A hadiipar fejlesztési lehetőségei Magyarországon. In: Katonai Logisztika online, 2016/1. sz. pp. 54–87. http://real.mtak.hu/40116/1/KatLog7%20doc%20Petkovics_hadiipar.pdf (2019. 04. 04.)
- Sticz László (2009): A védelmi ipar helye szerepe a katonai képességfejlesztés folyamatában a HM Rt-k és azok privatizációja bemutatása tükrében. Hadmérnök, 2009/3. sz. pp. 375–388.
- Szakértők: szinte a nulláról kell kezdeni a magyar hadiipar felépítését. Infostart.hu, Inforádió 2018. 11. 28. <https://infostart.hu/belfold/2018/11/28/szakertok-szinte-a-nullarol-kell-kezdeni-a-magyar-hadiipar-felepitest> (2019. 03. 25.)
- Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderő-fejlesztési Program (2016). Zrínyi Kiadó (online), Budapest, 2017. https://honvedelem.hu/files/files/108409/zrinyi2026_190_190_7.pdf (2018. 03. 28.)
- Zsitnyáni Attila (2016): Egy „bennfentes” álláspontja a magyar védelmi ipar helyzetéről. Katonai Logisztika online, 2016/1. sz. pp. 7–53. http://epa.oszk.hu/02700/02735/00081/pdf/EPA02735_katonai_logisztika_2016_1_007-053.pdf 2018. 09. 10.)

Jogsabályok

1298/2017. (VI. 2.) Korm. határozat 1325/2018. (VII. 18.) Korm.
határozat

Honvédelmi Minisztérium költségvetési fejezetek

2017. évi HM fejezet: <https://www.parlament.hu/irom40/10377/adatok/fejezetek/13.pdf> (2019. 02. 01.)

2018. évi HM fejezet: <https://www.parlament.hu/irom40/15381/adatok/fejezetek/13.pdf> (2019. 02. 01.)

2019. évi HM fejezet: <https://www.parlament.hu/irom41/00503/adatok/fejezetek/13.pdf> (2019. 02. 01.)

2020. évi HM fejezet: <https://www.parlament.hu/irom41/06322/adatok/fejezetek/13.pdf> (2019. 02. 01.)